

22.09.2022

Hvor langt bør EU-Kommissionens magt række, når de normale spilleregler er sat ud af kraft?

Med Single Market Emergency Instrument (SMEI) vil Europa-Kommissionen give sig selv markant mere magt i nødsituationer - men industrien og fagforeninger råber vagt i gevær.

Skrevet af

Ditte Brasso Sørensen

📞 +4561101115

✉️ ditte@thinkeuropa.dk

EU er mange ting, men helt centralt er det indre marked og de fire friheder, det er sat i verden for at realisere – for varer, tjenesteydelser, kapital og arbejdskraft. De seneste år har imidlertid understreget, at EU's indre marked og den frie bevægelighed bliver sat under hårdt pres i krisetider. Da medlemsstater under de første måneder af pandemien tilbageholdt værnemidler ved sine grænser, og da Ungarn meldte ud, at det ville forbyde eksport af gas fra Ungarn til andre EU-lande under energikrisen, blev det tydeligt, hvordan kriser kan underminere det indre marked.

EU-Kommissionen har derfor varslet et nyt initiativ, der skal styrke og beskytte det indre marked i fremtidige kriser og sikre produktion af essentielle varer. Det er netop sådanne krisesituationer, det såkaldte Single Market Emergency Instrument (SMEI) skal regulere. Initiativet rejser en række principielle spørgsmål om, hvor langt Kommissionens beføjelser bør strække sig, og om hvem der bestemmer i undtagelsestilstanden, når vores normale politiske spilleregler er sat ud af kraft.

Rettidig omhu

Ideen om et instrument, der kan beskytte det indre marked, blev annonceret allerede som en del af Kommissionens opdatering af EU's industristrategi i 2021 og var motiveret af de forstyrrelser af markedet, man havde set under pandemiens første måneder. Men initiativet er ikke kun et værn mod forstyrrelser af det indre marked, det er også et forsøg på at sikre en stabil kriseproduktion ved at samle de særlige tiltag – såsom monitorering af produktion og koordinering af varedistributionen, som blev iværksat under COVID-19.

Man kan ikke vide, hvilken form den næste krise vil tage: Det kan være en naturkatastrofe, en migrationskrise, en væbnet konflikt, en sundhedskrise eller et omfattende cyberangreb. Netop fordi man ikke kan forudse, hvordan en fremtidig krise vil udspille sig, og hvilke dele af samfundet den vil ramme, lægger Kommissionen op til at udforme et mere generelt redskab.

Det nye instrument skal bestå af to søjler: En søjle skal fokusere på kriseparathed, altså forberedende arbejde, der skal gøre unionen bedre i stand til at modstå en fremtidig krise. Den anden søjle fokuserer på, hvordan EU skal reagere, når krisen er indtruffet. Fokus er her på, hvordan man kan opretholde et fungerende indre marked samt sikre, at de produkter, der er nødvendige for at modgå krisen, bliver produceret og distribueret effektivt. Her er fokus på at overvåge forsyningskæder for essentielle produkter, facilitere fælles indkøb, forhindre nationale eksportforbud og i sidste

instans igangsætte fælles distribution af essentielle varer og omlægge europæisk produktion.

Kriser kan være af forskellig sværhedsgrad, og jo værre krisen er, jo stærkere ønsker Kommissionen at kunne sætte ind. Man lægger op til et fleksibelt rammeværk, hvor nogle situationer kan imødegås ved brug af eksisterende regler, mens andre vil være af en sådan alvor, at det er nødvendigt med en ny krisehåndteringsramme.

└ Suverænen

Forslaget er blevet kritisk modtaget både af europæisk industri, som frygter, at tiltaget vil gøre det muligt for Kommissionen at gennemtvinge produktionsomlægninger, og fra fagforeninger, der er bekymret for, om Kommissionen med det nye initiativ vil kunne underkende strejkeretten. Fordelingen af konkrete kompetencer – og særligt balancen mellem frivillighed og befalinger – kommer med sikkerhed til at være et centralt stridspunkt i forhandlingerne om tiltaget. Et mere grundlæggende spørgsmål, som forhandlingerne kommer til at centrere om, er, hvem der i EU har retten til at definere undtagelsestilstanden.

Den tyske jurist Carl Schmitt slog fast, at suverænen netop er den, der bestemmer over undtagelsestilstanden. Tænkere, der senere har bygget videre på Schmitts ideer, har klargjort, at suverænen ikke kun er den, der regerer i undtagelsestilstanden, men også den, der definerer den. Krisen er altså den egentlige test af, hvem der bestemmer.

I Kommissionens forslag lægges der op til, at man vil nedsætte et råd bestående af repræsentanter fra EU-landene. Rådet skal være med til at rådgive Kommissionen om, hvorvidt man befinder sig i en krise, og hvis man gør, om situationen så er alvorlig nok til at udløse bindende krisetiltag. Men netop den rådgivende karakter vil med sikkerhed blive mødt med kritik fra medlemsstaterne: For ved kun at tildele medlemsstaterne en rådgivende rolle lægger Kommissionen op til, at den selv får retten til at definere, hvornår noget er en krise, og hvornår dens foreslåede stærkt udvidede beføjelser til at kunne regere effektivt i sådan en nødsituation kan træde i kraft. Der er derfor lagt op til en svær og principiel diskussion mellem EU-landes regeringer og Kommissionen om, hvem der skal tage styringen, når den næste store krise rammer.